گزارش یک

بهناز قاسمی

نان رانت‌خواران آرد آجر می‌شود

سیر تا پیاز طرح مدیریت آرد و نان

در طرح «مدیریت خرید نان» قرار نیست خرید نان مردم محدود شود، مردم کمتر نان بخرند و سهمیه عادی نان خانواده‌ها محدود شود این سیاست، نه برای محدود کردن مردم، بلکه برای تفکیک مصرف‌کننده واقعی از سودجویان است

قرار نیست مردم تاوان خریدهای غیرمتعارف گروه محدودی از افراد را بدهند. اقلیت سودجو کمترین میزان نانی که خرید کرده‌اند معادل ۵۶ کیلوگرم آرد بوده، در حالی که میانگین مصرف ماهانه نان هر نفر ایرانی معادل ۸ کیلوگرم آرد بوده است. خریدهای چند صد کیلویی و چندتنی هم هست که نیازمند تدبیر و برخورد است

موضوع اجرای آزمایشی طرح «مدیریت خرید نان» در سه استان مرکزی، خوزستان و زنجان به دلیل آغاز بدون اطلاع‌رسانی عمومی و توجیه نانوایان و مردم با واکنش‌ها و حاشیه‌هایی همراه شد. در این میان، برخی رسانه‌های معاند و ذی‌نفعان اتلاف منابع آرد و نان یارانه‌ای نیز با فضاسازی رسانه‌ای تلاش کردند این‌گونه القا کنند که دولت قصد دارد با تعیین سهمیه ۸ کیلوگرمی آرد یارانه‌ای به ازای هر نفر و محاسبه خرید مازاد با نرخ آزاد ۱۲ هزار و ۶۵۰ تومان در مقابل نرخ یارانه‌ای ۲ هزار و ۳۰۰ تومان، نان را جیره‌بندی کند، در حالی که بر اساس توضیحات ارائه‌شده، این طرح هیچ محدودیتی برای خرید متعارف نان ایجاد نمی‌کند و هدف اصلی آن، جلوگیری از سوءاستفاده‌ها و ساماندهی توزیع آرد یارانه‌ای است. بررسی اطلاعات موجود، نشان می‌دهد گروه محدودی از افراد، به تنهایی حدود ۱۵ درصد از کل آرد یارانه‌ای کشور را مصرف می‌کنند. این آمار بیانگر آن است که بخشی از منابع و ظرفیت تأمین آرد، به‌جای توزیع متناسب با نیاز واقعی مصرف‌کنندگان، در اختیار عده‌ای معدود قرار می‌گیرد. این در حالی است که حتی در استان‌هایی که نان سهم قابل توجهی در سبد غذایی خانوارها دارد، مصرف آرد یارانه‌ای هر نفر در ماه حداکثر به ۱۲ کیلوگرم می‌رسد، اما طبق داده‌های موجود، برخی افراد محدود در همین بازه زمانی، نانی معادل بیش از ۱۰۰ کیلوگرم آرد یارانه‌ای خریداری کرده‌اند. چنین اختلافی ضرورت نظارت دقیق‌تر بر زنجیره توزیع آرد و نان و مقابله با انحراف منابع یارانه‌ای را بیش از پیش آشکار می‌کند.

نان یکی از اصلی‌ترین اقلام غذایی مردم است و دسترسی مناسب به آن بخشی از امنیت غذایی و معیشت خانوار محسوب می‌شود. به همین دلیل، سازوکار تأمین و توزیع آرد و نان به گونه‌ای طراحی شده که مردم بتوانند نان مورد نیاز خود را با قیمت مناسب و در دسترس تهیه کنند. بررسی داده‌های سامانه هوشمندسازی آرد و نان (نائینو) و تطبیق آن با اطلاعات خانوار در سامانه رفاه ایرانیان نشان می‌دهد در کنار مصرف متعارف مردم، الگوهایی از خریدهای بسیار بالا وجود دارد که با نیاز معمول خانوار تناسب ندارد.

ماجرای معروف به «سلطان بربری» یکی از نمونه‌های قابل توجه از سوءاستفاده برخی افراد متخلف از ارزانی آرد و نان است. دو سال از دستگیری این فرد می‌گذرد که با خرید حجم غیرمتعارفی از نان بربری، توجه و نگرانی اهالی محل را برانگیخته بود. پلیس در جریان تحقیقات متوجه شد این فرد حدود پنج ماه به چنین اقدامی مشغول بوده و دلیل خرید گسترده نان را خشک کردن آنها و استفاده برای تغذیه دام‌ها عنوان کرده است. پس از این ماجرا نیز هر از گاهی خبرهایی از کشف و ضبط محموله‌های بزرگ نان احتکارشده منتشر شد؛ از کشف ۵ هزار قرص نان بربری در یک واحد مسکونی گرفته تا شناسایی موارد مشابه درباره سایر نان‌های سنتی. برای نمونه، در اراک ۵۲۰ قرص نان لواش و ۱۰۰ قرص نان سنگک تازه که با هدف خشک کردن خریداری شده بود، کشف و ضبط شد. این‌گونه تخلفات از سال ۱۴۰۳ و همزمان با افزایش قیمت نهاده‌های دامی، روند پررنگ‌تری به خود گرفت و در موارد متعددی، با گزارش‌های مردمی و ورود پلیس، افراد متخلف شناسایی و دستگیر شدند. البته سوءاستفاده از یارانه آرد تنها به خریدهای غیرمتعارف و احتکار نان محدود نمی‌شود؛ کم‌فروشی، گران‌فروشی و عرضه آرد خارج از شبکه توزیع از سوی برخی نانوایان نیز بر مشکلات این حوزه افزوده و نان سفره مردم گرو گرفته شده و دسترسی مردم به نان با نرخ مصوب و کیفیت مناسب را تحت تأثیر قرار داده است.

دولت مصمم است تمامی مسیرهایی که به رانت، رشوه و فساد منتهی می‌شود مسدود کند و در این مسیر اراده جدی دارد. از این رو متولیان صنعت آرد و نان با پایش چندماهه میزان خرید روزانه نان در شهرها و استان‌های مختلف کشور، به موارد متعددی از تخلف و انحراف در شبکه توزیع دست یافته‌اند. مجموعه این شواهد نشان می‌دهد که ساماندهی نظام خرید و توزیع نان، نه اقدامی برای محدودکردن دسترسی مردم به یکی از اصلی‌ترین اقلام غذایی، بلکه ضرورتی برای جلوگیری از هدررفت منابع عمومی، مقابله با سوءاستفاده‌کنندگان و اطمینان از رسیدن یارانه آرد به مصرف‌کنندگان واقعی است.

قطعاً، اجرای طرح مدیریت خرید نان در سراسر کشور، در صورت همراهی با اطلاع‌رسانی شفاف، اقناع عمومی و نظارت دقیق، می‌تواند گامی مؤثر در اصلاح نظام توزیع آرد و صیانت از منابع یارانه‌ای باشد. در این طرح قرار نیست خرید نان مردم محدود شود، مردم کمتر نان بخرند و سهمیه عادی نان خانواده‌ها محدود شود. هدف، جلوگیری از سوءاستفاده از آرد و نان یارانه‌ای است تا خوراک دام و مصارف غیرانسانی نشود، نکته‌ای که متأسفانه با اجرای غیرشفاف این طرح به حاشیه رفت و نادیده گرفته شد. رسانه‌های معاند و افراد ناآگاه با پیوستن به مخالفان این طرح که با عنوان جیره‌بندی نان طرح را به انحراف کشیدند، تلاش کردند با شانتاژ خبری به مخاطبان القا کنند که قوت غالب سفره‌های مردم محدود و حتی دسترسی مردم به نان نیز محدود شده است. انتشار این اخبار کذب، در حالی است که بر اساس اطلاعات موجود، تعداد محدودی از مردم، مصرفی معادل ۱۵ درصد کل آرد یارانه‌ای کشور را به خود اختصاص می‌دهند. این موضوع نشان می‌دهد بخشی از منابع و ظرفیت تأمین آرد به جای توزیع متناسب با نیاز مصرف‌کنندگان در اختیار گروه محدودی قرار می‌گیرد.

■ اعداد و نمونه‌هایی که نیازمند توضیح هستند

میانگین مصرف ماهانه آرد هر ایرانی به طور متوسط حدود ۸ کیلوگرم است. این میزان معیار مناسبی برای درک تفاوت میان مصرف معمول خانوار و برخی خریدهای ثبت‌شده در سامانه است.

در عین حال، حداقل سرانه مصرف ماهانه هر ایرانی ۶ کیلوگرم و حداکثر سرانه مصرف ماهانه هر ایرانی ۱۲ کیلوگرم است. به بیان ساده‌تر، حتی در استان‌هایی که الگوی مصرف سفره خانوار اتکای شدیدی به نان دارد هر نفر در هر ماه حداکثر ۱۲ کیلوگرم آرد یارانه‌ای مصرف می‌کنند. این در حالی است که براساس داده‌های موجود معدودی از افراد در هر ماه حجم نانی معادل بیش از ۱۰۰ کیلوگرم آرد یارانه‌ای خریداری کرده‌اند. برای ملموس‌تر شدن موضوع، ذکر چند نمونه ضروری است؛ در یکی از استان‌های کشور یک سودجو در هر ماه حجم نانی معادل ۱۲ هزار و ۴۳۹ کیلوگرم آرد یارانه‌ای دریافت کرده، یعنی بیش از ۱۲ تن آرد در هر ماه که معادل نان ۱۵۰۰ نفر است. همچنین در نمونه دیگری، یک سودجو در یکی از استان‌های کشور در هر ماه، حجم نانی معادل ۱۰ هزار و ۵۱۲ کیلوگرم آرد دریافت کرده است، یعنی بیش از ۱۰ تن آرد در هر ماه. موضوع تنها به نمونه‌های فردی محدود نیست. در یکی از استان‌ها مجموع خریدهای غیرمتعارف به ۹۲۴ تن، معادل ۹ درصد سهمیه ماهانه آرد استان رسیده است. همچنین الگوهایی مشاهده شده که در آنها متخلفین با تعداد بسیار زیادی کارت بانکی اقدام به خرید نان کرده‌اند؛ از جمله یک مورد با ۱۰۰ کارت بانکی و یک مورد دیگر با ۷۴ کارت بانکی. این ارقام و نمونه‌ها پرسش‌های جدی ایجاد می‌کنند: آیا چنین حجم‌هایی متناسب با مصرف خانوار است؟ این نان‌ها در کجا مصرف می‌شوند؟ آیا سازوکار موجود باید اجازه دهد خریدهای بسیار غیرمتعارف مانند خریدهای معمول، مردم از یارانه دولتی و شرایط یکسان برخوردار باشند؟ نان خریداری‌شده در حجم بالا کجا مصرف می‌شود؟ بررسی‌ها نشان می‌دهد در خریدهای نامتعارف نان خریداری‌شده به مصرف سفره خانوار نمی‌رسد و در مسیرهایی خارج از هدف اصلی تأمین نان سفره مردم قرار می‌گیرد.

از جمله مصادیق گزارش‌شده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ثبت تراکنش‌های غیرواقعی توسط برخی نانوایان متخلف و خارج کردن آرد متناظر از چرخه واقعی تولید و عرضه نان، خرید نان در حجم بالا، خشک کردن و استفاده از آن در خوراک دام، استفاده از نان در فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با پرورش طیور و آبزیان و گرانفروشی به شکل سوپرمارکتی (محدود است).

علاوه بر موارد فوق، جمع‌آوری آرد و نان در حجم بالا توسط واسطه‌ها و انتقال آن به مصارف دیگر مانند واحدهای شیرینی و شکلات از نمونه‌های بارز دیگری است که باید مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار گیرد. در واقع، وقتی نان در حجم بسیار بالا خریداری می‌شود و به جای مصرف غذایی مردم به نهاده‌ای برای فعالیت اقتصادی دیگر تبدیل می‌شود، منابع و ظرفیت‌هایی که باید در خدمت تأمین نیاز خانوار باشند، از مسیر اصلی خود خارج می‌شوند.

■ چرا اصلاح این وضعیت ضروری است؟

کنشگران معتقدند، تأمین نان با قیمت مناسب برای مردم مستلزم مدیریت صحیح منابع توزیع عادلانه و جلوگیری از هدررفت و انحراف در زنجیره تأمین است. وقتی حجم قابل توجهی از آرد یارانه‌ای در قالب خریدهای غیرمتعارف در اختیار افراد یا مجموعه‌های محدود قرار می‌گیرد، این مسئله می‌تواند بر توزیع منابع مدیریت تولید و تأمین نان در شبکه اثرگذار باشد. منابع کشور باید به نحوی مدیریت شوند که دسترسی مردم به نان با قیمت مناسب حفظ شود و خریدهای خارج از الگوی متعارف، موجب بهره‌مندی نامتناسب افراد یا فعالیت‌های اقتصادی از سازوکار تأمین عمومی نشود. اصلاح این وضعیت به معنای حمایت بیشتر از سفره مردم است و به معنای شناسایی الگوهای غیرمتعارف، جلوگیری از سوءاستفاده سودجویان و ایجاد عدالت در دسترسی به منابع تأمین نان است.

■ خرید نان مردم محدود نمی‌شود

اطلاعات رسیده از وزارت کشور، مجری اجرای طرح مدیریت خرید نان، نشان می‌دهد به هیچ عنوان هدف این اقدام محدود کردن مصرف مردم با افزایش هزینه تأمین نان خانواده نیست. خانواده‌ها باید بتوانند نان مورد نیاز خود را مانند گذشته با قیمت حمایتی تهیه کنند و قرار نیست مردم برای خرید روزانه نان با محدودیت مواجه شوند. هدف این است که هزینه را برای سودجویان بالا ببریم تا باصرفه اقتصادی برای آنها نداشته باشد. بنابراین این سیاست، نه برای محدود کردن مردم، بلکه برای تفکیک مصرف‌کننده واقعی از سودجویان است.

■ پیام اصلی حفظ حق مردم و جلوگیری از سوءاستفاده

در مقابل، نمی‌توان پذیرفت سازوکار تأمین نان به بستری برای خریدهای چندتنی به نام خانوار با استفاده از تعداد زیادی کارت بانکی با انتقال نان به مصارف خارج از نیاز غذایی مردم تبدیل شود. نان باید به اندازه نیاز، مردم با قیمت مناسب و به صورت عادلانه در دسترس همه باشد، نه اینکه خریدهای غیرمتعارف و مصارف خارج از هدف منابع تأمین آن را تحت تأثیر قرار دهد. قرار نیست مردم تاوان خریدهای غیرمتعارف اقلیتی را بدهند. اقلیت سودجو کمترین میزان نانی که خرید کرده‌اند معادل ۵۶ کیلوگرم آرد بوده، در حالی که میانگین مصرف ماهانه نان هر نفر ایرانی معادل ۸ کیلوگرم آرد بوده است. همچنین سرانه مصرف آرد هر ایرانی حدود ۸ کیلوگرم در ماه است، خریدهای چند صد کیلویی و چندتنی به نام خانوار نیازمند تدبیر و برخورد است. وقتی یک سودجو با دهها کارت بانکی نان می‌خرد باید درباره ماهیت این خرید سؤال کرد.

سازمان اجراکننده این طرح معتقد است که نان مردم نباید به خوراک دام و طیور یا ابزار سودجویی در فعالیت‌های خارج از هدف تبدیل شود. منابع کشور باید به مصرف‌کننده واقعی برسد، نه اینکه در اختیار الگوهای غیرمتعارف خرید قرار گیرد. اصلاح این سازوکار برای حفظ دسترسی مردم به نان و مدیریت عادلانه منابع ضروری است. به‌طور تقریبی، کمتر از یک درصد جمعیت کشور حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار تن از گندم کشور را دریافت و متأسفانه در چرخه غیرنان نظیر پرورش دام و آبزی و صنعت استفاده می‌کنند که این موضوع سبب شده به‌رغم افزایش سهم آرد نانوایی‌ها، مردم در صف معطل شوند و به جای عرضه پیوسته مردم، برخی نانوایان ساعات عرضه را کاهش داده‌اند و نانی که باید به مردم عرضه شود را در زمانی که باید به مردم بدهند برای مصارف دیگر کنار می‌گذارند.

■ طرحی که به دلیل اجرای غلط بی‌اثر شد

طرح «مدیریت خرید نان» وزارت کشور، بدون ابلاغ عمومی و بدون توجیه نانوایان و شهروندان، روی کارتخوان‌های نانوایی‌ها در استان‌های مرکزی، خوزستان و زنجان فعال شد، اما آنچه در عمل رخ داد یک شوک اجرایی بود. رسانه‌ها از طرح «مدیریت خرید نان» به عنوان «سهمیه‌بندی پنهانی» یاد کردند، در حالی که مسئولان استانی در ابتدا هرگونه سهمیه‌بندی را تکذیب می‌کردند. براساس آنچه از جزئیات طرح اعلام شده، سهمیه ماهانه هر فرد حدود ۸ کیلوگرم آرد با نرخ یارانه‌ای ۲,۳۰۰ تومان تعیین شده است. اگر خرید از این سقف فراتر رود، نان با نرخ آزاد ۱۲,۶۵۰ تومان محاسبه می‌شود؛ یعنی بیش از پنج برابر نرخ یارانه‌ای. مبنای محاسبه سرپرست خانوار است و مجموع خرید اعضا در سقف خانوار لحاظ می‌شود. مسئولان تأکید دارند که این طرح «محدودیتی برای مصرف روزانه خانوارهای عادی» ایجاد نمی‌کند و هدف آن خریدهای حجیم و تجاری است.

■ اجرای شوک‌آور در شرایط ملتهب

نقد جدی کارشناسان به شیوه اجرای طرح است و پیشنهاد می‌شود با اصلاح اطلاع‌رسانی، اعلام شفاف سقف‌ها و آموزش نانوایان، طرح در استان‌های پرجمعیت‌تر وارد شود، در غیر این صورت صحنه‌هایی مشابه صف‌های زنجان و خوزستان تکرار خواهد شد.

گزارش‌ها حاکی از آن است که پیامدهای اجرای طرح، به‌ویژه انتخاب پایلوت اشتباه در استان‌های کم‌درآمد زمینه مشکلات را مهیا کرده است. اجرای پنهانی و بدون اطلاع‌رسانی، در شرایطی که جامعه تحت فشارهای معیشتی است و با ابهام در مرزهای «مصرف متعارف»، طرحی که می‌توانست ابزار مدیریتی کارآمد باشد را به عاملی برای التهاب و بی‌اعتمادی تبدیل کرده است. تجربه زنجان و خوزستان نشان داد که ترتیب اجرا و کیفیت اطلاع‌رسانی به اندازه خود سیاست اهمیت دارد.

گزارش ۲

سعیده زمانی

ارمنستان از آمادگی برای احداث پالایشگاه با استفاده از نفت خام ایران خبر داد

تغییر آرایش تجارت انرژی ایران

در شرایطی که تنوع‌بخشی به مقاصد صادراتی انرژی به یکی از محورهای مهم سیاست تجاری ایران تبدیل شده است، توسعه همکاری با کشورهای همسایه می‌تواند افق تازه‌ای پیش‌روی تجارت نفت و گاز کشور قرار دهد. در همین راستا، مقامات ایرانی اخیراً از آمادگی برای گسترش همکاری‌های نفت و گاز با ارمنستان خبر داده‌اند. نخست‌وزیر ارمنستان نیز از آمادگی این کشور برای احداث پالایشگاه با استفاده از نفت خام ایران خبر داد. براساس اعلام منابع رسمی، قرار است ظرف یک هفته فهرست موضوعات و توافقات از طریق وزارتخانه‌های مرتبط نهایی شود. این طرح در صورت رفع موانع، می‌تواند گامی در مسیر متنوع‌سازی بازارهای صادراتی ایران و زمینه‌ساز شکل‌گیری فصل تازه‌ای از مناسبات انرژی میان تهران و ایروان باشد و ارمنستان را به یکی از مقاصد بالقوه صادرات نفت و انرژی ایران در شمال تبدیل کند.

■■■

ایران با برخورداری از ذخایر عظیم گاز و نفت و موقعیت جغرافیایی راهبردی، از ظرفیت قابل توجهی برای گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی برخوردار است. بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی کشور می‌توانند زمینه‌ساز توسعه مشارکت‌های سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری، تجارت انرژی و دیپلماسی چندجانبه باشند. بر این اساس و طبق اعلام وزارت نفت، همکاری‌های ایران و کشورهای همسایه در حوزه انرژی در مسیر افزایش قرار گرفته است. در این راستا توافق‌هایی درباره قرارداد تجارت گاز بین ایران و روسیه انجام شده و مذاکرات برای نهایی‌شدن در حال پیشرفت است. ایران و روسیه علاوه بر طرح‌های مشترک در حوزه گاز، در مسیر تقویت سرمایه‌گذاری و تبادل حامل‌های انرژی قرار دارند. موضوع سرمایه‌گذاری شرکت‌های روس در میدان‌های نفت و گاز ایران هم در مذاکراتی میان مقامات دو کشور اخیراً بررسی شده است. در زمینه همکاری‌ها در حوزه انرژی میان ایران و قطر نیز مذاکراتی در حاشیه نشست سران مجمع کشورهای صادرکننده گاز که اخیراً برگزار شد در دستور کار قرار گرفته است. همچنین و بنا به اعلام منابع رسمی، تجارت گاز، ساخت پالایشگاه، صادرات LPG ایران و توسعه زیرساخت‌ها در دستور کار ایران و ارمنستان قرار گرفته شده است. بر این اساس ایران آماده بررسی مسیرهای جدید و افزایش صادرات و مبادلات گازی با ارمنستان است. همچنین ایران پیشنهاد مشارکت بخش خصوصی خود در ساخت پالایشگاه در ارمنستان را مطرح و آمادگی صادرات گاز مایع (LPG) به ارمنستان بدون محدودیت را اعلام کرده است.

■ آمادگی ایران برای اجرای پروژه‌های بزرگ نفتی در ارمنستان

سرپرست وزارت نفت از برنامه ایران برای گسترش دیپلماسی انرژی با همسایگان خبر داد و گفت: توسعه روابط با کشورهای منطقه و حوزه اوراسیا، زمینه‌ساز افزایش همکاری‌ها در بخش‌های گاز، فرآورده‌های نفتی، برق و صدور خدمات فنی و مهندسی است و ایران آمادگی دارد در اجرای پروژه‌های بزرگ انرژی در کشورهای همسایه مشارکت کند.

حمید بورد در جمع خبرنگاران و پس از دیدار با داویت خوداتیان، وزیر مدیریت منطقه‌ای و زیرساخت ارمنستان با اشاره به برگزاری دومین دور مذاکرات دو کشور در حوزه انرژی طی امسال گفت: روابط سیاسی ایران و ارمنستان روابط مناسبی است و در نشست‌های برگزارشده، زمینه‌های همکاری دو کشور در بخش‌های مختلف انرژی از جمله گاز، فرآورده‌های نفتی، برق و صدور خدمات فنی و مهندسی مرتبط بررسی شده است. سرپرست وزارت نفت با بیان اینکه وزیر مدیریت منطقه‌ای و زیرساخت ارمنستان در این نشست درخواست‌هایی برای توسعه همکاری با ایران مطرح کرد و گفت‌وگوها بسیار مطلوب پیش رفته است، افزود: امیدواریم زمینه‌های گسترده‌تری برای همکاری در ارمنستان، به‌ویژه صدور خدمات فنی و مهندسی فراهم شود. او با اعلام آمادگی ایران برای صادرات LPG به ارمنستان بدون هیچ محدودیتی بیان کرد: ایجاد زیرساخت‌های لازم در این زمینه نیز از دیگر توانمندی‌های ایران است که می‌تواند در اختیار ارمنستان قرار دهد.

سرپرست وزارت نفت با اشاره به تشکیل کارگروهی مشترک برای پیگیری و بررسی موارد مورد توافق براساس ادامه مذاکرات پیشین تأکید کرد: هرچه ارتباطات ایران با همسایگان و کشورهای حوزه اوراسیا و خلیج فارس گسترده‌تر باشد، شرایط بهتری برای توسعه همکاری‌ها فراهم می‌شود. بر این اساس ایران آمادگی دارد افزون بر همکاری در زمینه گاز، فرآورده‌های نفتی و برق، در مورد احداث پروژه‌های بزرگ انرژی در ارمنستان همکاری کند و خدمات فنی و مهندسی خود را در اختیار این کشور قرار دهد. بورد همچنین با تأکید بر اعتماد کشورهای همسایه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های ایران گفت: تجربه سال‌های گذشته کشور در عبور از شرایط سخت و تحریم، تجربه‌ای گرانبهاست که دیگر کشورها نیز به آن باور دارند. ایران در کنار تأمین نیازهای خود از مسیرهای مختلف، آمادگی دارد به کشورهای دیگر نیز خدمات ارائه دهد.

سیدحمید پورمحمدی، رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور نیز از تبادل برق و توسعه صادرات انرژی میان ایران و ارمنستان خبر داد و گفت: خوشبختانه نوزدهمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و ارمنستان با موفقیت برگزار شد و دو کشور به توافق‌های خوبی در حوزه‌های مورد علاقه دست پیدا کردند. در این راستا در ارمنستان سند جامعی را با طرف ارمنی امضا کردیم که یکی از محورهای مهم آن، همکاری‌های زیرساختی در حوزه راه، حمل‌ونقل و انرژی بود. او با بیان اینکه کمتر از یک هفته پس از امضای این سند، وزیر مدیریت منطقه‌ای و زیرساخت جمهوری ارمنستان به تهران سفر کرده است، گفت: در نشست اخیر با حضور وزیر نیرو و سرپرست وزارت نفت، زمینه‌های گسترش همکاری‌های انرژی بررسی شد. پورمحمدی افزود: در همکاری‌های بلندمدت میان دو کشور، موضوع انتقال نفت به مرز و احداث پالایشگاه مشترک میان دو کشور مطرح شده است. همچنین با توجه به پیش‌رو بودن زمستان و شرایط آب‌وهوایی دو کشور، توسعه مبادلات انرژی در کوتاه‌مدت نیز با هدف تأمین نیازهای متقابل دنبال می‌شود. نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان نیز اعلام کرد ارمنستان آماده است پروژه ساخت پالایشگاه نفت با خوراک نفت خام ایران را پیش ببرد، مشروط بر اینکه این طرح با خطر تحریم مواجه نشود. او تأکید کرد: در صورت حل این مسئله از طریق مذاکرات با امریکا و اتحادیه اروپا، دولت ارمنستان توسعه پروژه را آغاز خواهد کرد.

ارمنستان برای توسعه ظرفیت پالایش نفت و تأمین نیازهای انرژی خود، پیش‌تر نیز به دنبال فراهم کردن تجهیزات و فناوری مورد نیاز این صنعت بوده است. با توجه به محدودیت منابع انرژی و اهمیت تأمین پایدار سوخت، استفاده از نفت خام ایران می‌تواند یکی از گزینه‌های همکاری انرژی میان دو کشور باشد. بنا بر گزارش‌ها، دولت ارمنستان طی سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ با تولیدکنندگان غربی تجهیزات پالایشگاهی برای خرید ماشین‌آلات و امکانات مورد نیاز این پروژه مذاکره کرده بود. همکاری‌های نفتی و گازی ایران و ارمنستان در صورت تحقق می‌تواند زمینه تازه‌ای برای همکاری انرژی دو کشور ایجاد کند.

■ تقویت نقش‌آفرینی کشور در معادلات انرژی منطقه

همان‌طور که مدیریت هوشمند ایران در تنگه هرمز نشان داد، جایگاه کشور در امنیت انرژی جهان صرفاً به میزان تولید و صادرات نفت و گاز محدود نمی‌شود، فرصت توسعه همکاری‌ها و نیاز کشورها به انرژی کشورمان نیز نشان می‌دهد نقش ایران در حوزه انرژی بی‌بدیل است. کارشناسان تأکید دارند که توسعه همکاری‌های انرژی با کشورهای همسایه و تقویت دیپلماسی انرژی از جمله محورهایی هستند که می‌توانند ضمن متنوع‌سازی مقاصد صادراتی ایران، زمینه افزایش سهم کشور در بازار منطقه‌ای انرژی، تقویت پیوندهای اقتصادی با همسایگان و بهره‌برداری مؤثرتر از ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی کشور را فراهم کنند.

خبر

پرداخت ۸,۵ همت تسهیلات حمایتی به ۹ هزار بنگاه

وزارت اقتصاد از پرداخت ۸,۵ همت برای حمایت از اشتغال و اختصاص تسهیلات جدید به بنگاه‌های آسیب‌دیده خبر داد. رحیمی، مشاور معاونت سیاست‌گذاری اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی، با تشریح برنامه‌های حمایتی دولت از کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از جنگ اظهار کرد: از ابتدای سال و همزمان با تشکیل ستاد بازسازی، چند بسته حمایتی برای بنگاه‌هایی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از شرایط جنگی متضرر شده‌اند، طراحی و به اجرا گذاشته شده است.

وی با اشاره به بسته نخست حمایتی گفت: این برنامه با هدف جلوگیری از تعدیل نیروی کار و افزایش تاب‌آوری بنگاه‌ها تدوین شد. براساس آن، برای کسب‌وکارهای کمتر از ۵۰ نفر نیروی کار، معادل دو ماه پایه حقوق و برای بنگاه‌های بالای ۵۰ نفر، معادل یک ماه پایه حقوق در نظر گرفته شد. به گفته رحیمی، تاکنون حدود ۳۱۳ هزار نفر شاغل در ۹ هزار بنگاه اقتصادی مشمول این حمایت شده‌اند و در مجموع ۸,۵ همت از طریق شبکه بانکی برای تأمین هزینه‌های مرتبط با حقوق و حق بیمه کارفرمایان پرداخت شده است. مشاور معاونت سیاست‌گذاری اقتصادی وزارت اقتصاد در تشریح بسته دوم حمایتی که به جبران خسارت‌های فیزیکی بنگاه‌ها اختصاص دارد، گفت: برای شناسایی و ارزیابی میزان خسارت با مشارکت نهادهای تسهیلگر از جمله بنیاد برکت و بنیاد علوی، بازدیدهای میدانی انجام شد. پس از تکمیل مستندات نیز پرونده‌ها برای تأیید به دستگاه‌های اجرایی صادرکننده مجوز ارسال شدند. وی افزود: تاکنون نزدیک به ۵ هزار کسب‌وکار در این بخش تسهیلات دریافت کرده‌اند و مجموع پرداختی به آنها به حدود یک‌هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان رسیده است. رحیمی درباره بنگاه‌هایی که بین یک تا ۱۰ میلیارد تومان خسارت دیده‌اند، توضیح داد: پرونده حدود ۹۰۰ کسب‌وکار در این دامنه خسارت تکمیل شده و پیش‌بینی می‌شود در مجموع حدود ۵,۵ همت تسهیلات به آنها اختصاص یابد. همچنین پرونده حدود ۳ هزار و ۳۰۰ بنگاه با خسارت بیش از ۱۰ میلیارد تومان، با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت و سایر مجموعه‌های مرتبط در مرحله بررسی و ارزیابی قرار دارد. وی با اشاره به نیاز برخی بنگاه‌ها به منابع مالی فراتر از تسهیلات پیش‌بینی شده، از انتشار اوراق و استفاده از ابزار فکتورینگ به‌عنوان روش‌های مکمل تأمین مالی نام برد. رحیمی در ادامه به بسته سوم حمایتی با محوریت تأمین سرمایه در گردش بنگاه‌ها اشاره کرد و گفت: براساس این برنامه، کسب‌وکارهایی که در سال گذشته اظهارنامه مالیاتی ارائه کرده‌اند، امکان دریافت تسهیلاتی معادل ۱۰ درصد فروش عملیاتی ثبت‌شده در اظهارنامه مالیاتی عملکرد سال ۱۴۰۴ را دارند. وی افزود: در مرحله نخست، حدود ۳۰ هزار کسب‌وکار با فروش عملیاتی ۱۰ تا ۲۵۰ میلیارد تومان شناسایی شده‌اند. برای بنگاه‌هایی که با کاهش درآمد مواجه بوده‌اند نیز پیامک اطلاع‌رسانی ارسال شده تا برای ثبت درخواست و دریافت تسهیلات یک‌ساله اقدام کنند. مشاور معاونت سیاست‌گذاری اقتصادی وزارت اقتصاد همچنین از طراحی سازوکاری برای تأمین منابع مورد نیاز کارفرمایان به‌منظور پرداخت حق بیمه خبر داد و گفت: برخی کسب‌وکارها در پی شرایط پیش‌آمده با بدهی قطعی بیمه‌ای مواجه شده‌اند یا امکان ارسال فهرست بیمه کارکنان خود را نداشته‌اند که با هماهنگی بانک تجارت، این بنگاه‌ها می‌توانند از طریق سامانه مربوطه، از اوراق گام یک‌ساله در سه قسط برای تسویه بدهی‌های بیمه‌ای استفاده کنند.

یادداشت

قاسم شملان*

۵ راهکار پیشنهادی برای تقویت دیپلماسی اقتصادی

در دنیای امروز، قدرت کشورها تنها با توان سیاسی، نظامی و منابع طبیعی سنجیده نمی‌شود، بلکه توانایی آنها در ایجاد روابط اقتصادی، توسعه بازارهای صادراتی، جذب سرمایه‌گذاری و حضور مؤثر در تجارت جهانی نیز از عوامل تعیین‌کننده قدرت ملی است. ایران با برخورداری از ظرفیت‌های گسترده صنعتی، کشاورزی، معدنی، انسانی و جغرافیایی، می‌تواند جایگاه اقتصادی بسیار مؤثرتری در منطقه و جهان داشته باشد. با این حال، دستیابی به این هدف مستلزم آن است که دیپلماسی اقتصادی به یکی از اولویت‌های اصلی سیاست خارجی کشور تبدیل شود.

■ سیاست خارجی باید پیشران اقتصاد ملی باشد

وزارت امور خارجه نباید نقش خود را صرفاً به روابط سیاسی و مذاکرات دیپلماتیک محدود کند. این وزارتخانه می‌تواند با استفاده از ظرفیت سفارتخانه‌ها، رایزنان اقتصادی و ارتباطات بین‌المللی، زمینه توسعه صادرات، جذب سرمایه‌گذاری و انعقاد قراردادهای اقتصادی را فراهم سازد. در شرایطی که اقتصاد ایران با محدودیت‌های بین‌المللی و موانع تجاری مواجه است، استفاده هوشمندانه از ظرفیت کشورهای همسایه، بازارهای منطقه‌ای و همکاری‌های اقتصادی دوجانبه اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

۱. ایجاد شبکه فعال رایزنان اقتصادی در کشورهای دارای ظرفیت تجاری برای شناسایی بازارهای جدید و ارتباط مستقیم با خریداران و سرمایه‌گذاران.

۲. راه‌اندازی نمایشگاه‌های دائمی محصولات ایرانی در کشورهای هدف، به‌ویژه کشورهای عربی و همسایه، با مشارکت بخش خصوصی و تولیدکنندگان داخلی.

۳. تشکیل کارگروه‌های تخصصی دیپلماسی اقتصادی برای پیگیری قراردادهای تجاری، رفع موانع صادراتی و توسعه همکاری‌های صنعتی.

۴. تدوین برنامه مشخص برای جذب سرمایه‌گذاران خارجی و ایرانیان خارج از کشور، با تأکید بر شفافیت حقوقی، امنیت سرمایه‌گذاری و بازده اقتصادی.

۵. پیوند دادن سیاست خارجی با برنامه ملی اقتصاد بدون نفت، به‌گونه‌ای که هر فرصت دیپلماتیک بتواند به توسعه تولید، صادرات و درآمدهای ارزی پایدار کمک کند.

■ ضرورت نگاه اقتصادی در مدیریت دیپلماسی

به اعتقاد من، در مدیریت دستگاه سیاست خارجی کشور باید دانش اقتصاد بین‌الملل، شناخت تجارت جهانی و توانایی تحلیل بازارهای منطقه‌ای جایگاه ویژه‌ای داشته باشد. دیپلماسی اقتصادی زمانی موفق خواهد بود که میان سیاست خارجی، وزارتخانه‌های اقتصادی، بخش خصوصی و تولیدکنندگان هماهنگی واقعی ایجاد شود. سفارتخانه‌ها باید بتوانند علاوه بر مأموریت‌های سیاسی، به شناسایی فرصت‌های اقتصادی و تسهیل ارتباطات تجاری کمک کنند.

■ اقتصاد بدون نفت و آینده دیپلماسی ایران

اقتصاد بدون نفت به معنای کنار گذاشتن منابع نفتی نیست، بلکه به معنای ساختن اقتصادی است که برای تأمین درآمد، اشتغال و ارزآوری، به ظرفیت تولید و صادرات خود متکی باشد. در چنین الگویی، وزارت امور خارجه می‌تواند یکی از مهم‌ترین ابزارهای اتصال تولید داخلی به بازارهای جهانی باشد. ایران برای عبور از چالش‌های اقتصادی به دیپلماسی فعال، مدیریت اقتصادی و نگاه راهبردی نیاز دارد. باید از ظرفیت روابط خارجی برای ایجاد فرصت‌های واقعی اقتصادی استفاده کرد و مسیر تولیدکنندگان ایرانی را به بازارهای منطقه‌ای و جهانی هموار ساخت.

اعتقاد دارم آینده اقتصاد ایران در گرو پیوند سه عنصر اساسی است؛ تولید ملی، صادرات غیرنفتی و دیپلماسی اقتصادی.

وقت آن رسیده است که دیپلماسی اقتصادی از یک عنوان در اسناد و برنامه‌ها به یک مأموریت اجرایی و قابل ارزیابی در سیاست خارجی کشور تبدیل شود.

***اقتصاددان**